

Szovjet adatbázisok mint trendelemzési inputok. Csehszlovákiai kísérlet

Csehszlovákiában több mint ötven szovjet adatbázist lehet online módon (is) elérni. E VINITI-ben, INION-ban és NTMIK-ban lokalizált adatbázisok többsége jelenleg már öt-hat évre tekint vissza. Tekintélyes az a forrásmennyiség is, amelyet feldolgoznak (kb. a világ évenkénti termelésének egynegyedét). Mindez egyre inkább alkalmassá teszi őket arra, hogy segítségükkel a tudományos-műszaki fejlődés trendjeinek elemzéséhez különféle inputokat lehessen előállítani. Egyebek mellett olyanokat, amelyek az irányításban dolgozók számára alkalmas formában, azaz gráfként jeleníthetők meg.

A szóban forgó adatbázisok ilyenén felhasználását rekordjaiknak bibliográfiai elemekben és különféle kódokban való gazdagsága (a forrás címének feltüntetése eredeti és orosz nyelven, a szerző neve eredeti formában, az adott forrást tartalmazó dokumentum feltüntetése, rövid orosz nyelvű referátum, a forrás nyelvi kódja, rubrikátorjelzete, orosz nyelvű deskriptorai) — mondhatni — különlegesen ösztönzi.

Az ÚVTEI-ben a fenti célú és eredményű hasznosításra — kísérleti szinten — megfelelő módszert dolgoztak ki. Ennek jegyében mindenekelőtt a kérdések tartalmilag és formailag egyaránt gáncstalan megfogalmazására van szükség. Ez azonban korántsem könnyű feladat: az elemzésre kijelölt szakterületet az egzakt kérdésmegfogalmazás érdekében először alapvető elemekre kell felbontani, majd a kiválasztott adatbázisok "nyelveivel" a lehető leggonoszabban leírni. A kérdés alapvető elemei részint a

kijelölt területet pontosan megnevező "magokként", részint pedig specifikáló "magokként" (ilyenek: innovációs, termelési, kereskedelmi, szabványosítási stb. szempont) jelennek meg.

A feltett kérdésre — több adatbázissal dolgozva — a megbízható választ több lépésben lehet csak megkapni, ami a sokféle ellenőrzéssel tarkított eljárást — egyelőre legalábbis — meglehetősen időigényessé teszi (3–5 hónap egy-egy elemzés átfutási ideje).

A cikk a "személyi számítógép" kérdésének megválaszolását leírva mutatja be tüzetesen a kísérleti eljárásmodot, miközben a szakirodalom ellenőrző anyagának felvonultatásával azt is bizonyítja: az adatbázisok tárgyba vágó rekordjainak számából kirajzolódott retrospektív görbék híven tükrözik a személyi számítógépek fejlesztésében és gyártásában ténylegesen megvalósult trendeket. Ha a módszer helytálló volta retrospektíven igazolható, nem lehet kétséges folyamatos alkalmazásának helytálló volta sem.

A módszer kifejlesztőinek célja napjainkban a "csiszolás", illetve róla olyan instrukciók kimunkálása, amelyek lehetővé teszik közhasználatba bocsátását. (Ennek érdekében 1986 tavaszán már szemináriumot is szerveztek.)

/VANĚK, Z.: Vyhodnocování trendů vědy a techniky pomocí sovětských bázi dat. = Československá informatika, 28. köt. 10. sz. 1986. p. 276–280./

(Futala Tibor)

Új fejlesztési szakasz előtt a lengyel tudományos-műszaki-gazdasági információs rendszer

A lengyel tudományos-műszaki-gazdasági információs rendszer keretében 1,4 ezer (országos, ágazati, iparági, üzemi-intézményi, üzem- és intézményközi, vajdasági és regionális) információs központ, 3,14 ezer szakkönyvtár, 219 tudományos könyvtár, illetve 11 szakosított és 19 ágazati információs rendszer működik.

Ahhoz, hogy ez a rendszer meg tudjon felelni az ezredforduló információs feladatainak, jelentős mérvű korszerűsítésre szorul. A fejlődésnek — összhangban a világtendenciákkal — a nagyrészt centralizált, dokumentalista módszereken alapuló rendszermodellektől el kell jutnia az adat- és tudás-

bázisokkal jellemezhető, nagyrészt decentralizált, illetve a centralizált és decentralizált komponensek elv- és ésszerű kapcsolatát megvalósító rendszermodellekig.

Az 1986 és 1990 közötti időszak tennivalóit mindenekeelőtt ez a felismerés határozza meg. Konkrétan a következő feladatokat kell elvégezni:

- ◆ ki kell munkálni a programozás univerzális eszköztárát, hogy a különféle felhasználói kategóriák önállóan létesíthessenek és működtethessenek adatbázisokat;
- ◆ az érdekelt szervezeteket mini- és mikroszámítógépekkel kell ellátni;

- ◆ ösztönözni kell az adatbázisok létrehozását;
- ◆ módszertani konzultációs lehetőségeket kell teremteni az érdekelt intézmények számára.

A fentiekkel párhuzamosan, sőt: már a fenti fejlesztési időszak első tíz évében, nem utolsósorban a centralizált és a decentralizált komponensek együttesének megteremthetősége érdekében a meglévő rendszert is fejleszteni kell:

- ◆ be kell fejteni a szakosított és ágazati információs rendszerek kiépítését;
- ◆ egy sor faktografikus adat- és tudásbázist kell létesíteni a jelenlegi rendszer keretein belül;
- ◆ a különböző típusú információs rendszereken belül meg kell honosítani a számítógépes kommunikációt;
- ◆ a CDS ISIS rendszer felváltására (ez jelenleg Lengyelországban széles körű használatnak örvend) új programcsomagot kell kidolgozni;
- ◆ a természetes és grafikai nyelveket alkalmassá kell tenni az ember – gép dialógusra;
- ◆ egyéníteni kell a használók kiszolgálásának eszközeit és formáit;
- ◆ bővíteni kell a részvételt a nemzetközi munkamegosztásban.

A kitűzött célok csak egy sor “mögöttes” – sokszor nem is látszó – kutatási és fejlesztési részfeladat elvégzésével érhetők el. E feladatok kutatási részét ráadásul célszerű a fejlesztési időszak első öt évében elvégezni, különben a tényleges fejlődés-fejlesztés nemkívánatos zavarokat is okozhat.

A kutatásoknak a következő tematikai csoportok köré kell koncentrálniuk:

- ◆ A tudásanyag gyűjtése és megjelenítése az információs rendszerekben. E csoport keretében abszolút prioritást kaptak azok a munkálatok, amelyek elvégzése nyomán megszületik az egyetemes lengyel tematikus osztályozás és teaurusz.
- ◆ Az információfeldolgozás technológiája. Ennek keretében mindenekelőtt a CDS ISIS felváltásának és a mini- és mikroszámítógépek rendeltetészerű használatának előfeltételeit kell megteremteni.

- ◆ Az információterjesztés kérdései. Itt a különféle felhasználók, köztük is elsősorban a különböző rangú és rendű irányítószervek információellátásának optimalizálása a tét.
- ◆ Az információellátás különféle jogi, szervezési és finanszírozási kérdései. Közülük az információs rendszer egészének és egyes intézményeinek működését tökéletesíteni tudó modellkísérletek a legfontosabbak, minthogy jogszabályi és metodológiai döntés-előkészítő anyagoknak kell tekinteni őket, s ezáltal sok tekintetben befolyásolhatják a rendszer jövőjét. Nem kevésbé fontosak az információs szakemberek “pályaképének” korszerű meghatározását szolgáló kutatások.
- ◆ A tudományos-műszaki-gazdasági információs rendszerben folyó tevékenységek szabványosítása. Ezt a tematikai csoportot különösen fontosá teszi, hogy az elkövetkező időszakban az információügyben sok minden változni-módosulni fog, nem is beszélve arról, hogy sok mindennek az előttünk álló években kell megszületnie. Ezért a szabványosításban való elmaradás igencsak komoly veszélyeket rejtene magában.
- ◆ A szakosított (dokumentumtípusra orientált) és ágazati információs rendszerek továbbfejlesztése. Az e téren szerzett tapasztalatok alapján kell majd a későbbiek során a nemzeti információs rendszert és alrendszerait kialakítani.
- ◆ A mini- és mikroszámítógépek használatát feltételező adat- és tudásbázisok létrehozása. Ehhez kapcsolódóan ki kell dolgozni az adatbázisrendszerek kiépítésének módszerét és egységes program-eszköztárát.

/BAŃKOWSKI, J. – MURASZKIEWICZ, M.: *Novyj etap razvitiâ nacional'noj informacionnoj sistemy. = Meždunarodnyj forum po informacii i dokumentacii*, 11. köt. 2. sz. 1986. p. 17 – 21./

(Futala Tibor)

Made in Poland-adatbázisok

Lengyelországban eddig 19 hazai fejlesztésű mikroszámítógépes adatbázis keletkezett. Ezek a következők: *APARATURA* (kutatáshoz szükséges műszerek-berendezések országos információs rendszere), *BDKWMK* (szerkezeti anyagok korróziós tulajdonságainak adatbázisa), *CKPL* (jogi irodalom központi katalógusa), *CZAS* (nyugati folyó-

iratok lelőhelyjegyzéke), *KLS* (iskolai kötelező és ajánlott olvasmányok számítógépes katalógusa), *LEKINBAD* (a könnyűipari K+F ágazati információs rendszere), *LS* (törvényhozási információs rendszer), *PAWRIN* (a szabványosítás- és mérésügyi információs rendszer számítógépes információkereső alrendszere), *SABINA* (a Nemzeti Könyvtár